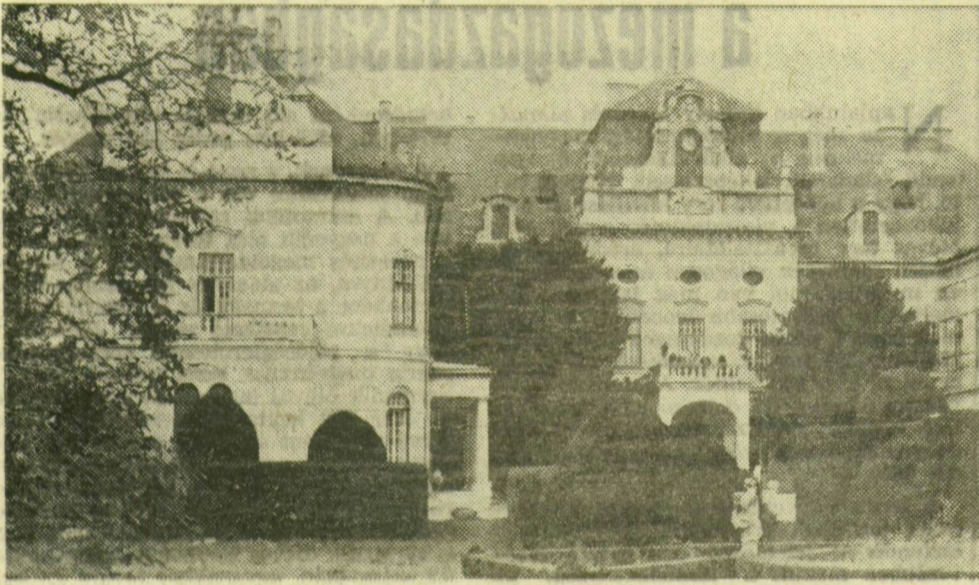

Történelmi kertjeink

A nagymágocsi kastélykert az épület barokk stílusát követi

A környezet védelme a meglevő parkok, kertek, arborétumok megővését, a természet kincsek nagyobb megbecsülését kívánja mindannyiunktól. A történelmi kertek jelentősége igen nagy, nemcsak esztétikai hatásuk, hanem a növények magas kora miatt is. Ezek az értékes élőfagyűtemények a legszebb üdülő- és pihenőterületeink lehetnének. Kézenfekvő tehát, hogy mindent el kell követni a meglevő és becses értékű arborétumok megmentéséért. Hiszen az új parkok, erdők létesítése súlyos anyagi áldozatot kíván, s megvalósításukhoz több évtizedes munka szükséges. Sokszor hallani, hogy gazdasági célokat szolgáló erdőrezerveket alakítanak át parkerdővé, hogy növelhessék az üdülést, pihenést szolgáló zöldterületek számát.

Ha valaki elindul a nagyvilágba, szinte mindenütt kastélykertekre, parkokra, kertészetekre bukkan. Aki Ausztriába tart, bizonyára felkeresi a Schönbrunn csodálatos parkját, a Franciaországba látogató a Versailles-i kastély világhírű kertjét. A Szovjetunióban a Prodvorec kertészeti csodáiban gyönyörködhetnek a turisták. Rómában a Villa d'Este szökőkútjai nyújtanak nem mindennapi látványt. De lehetne sorolni az ilyen ehhez hasonló helyeket, ahol a turisták ezrei fordulnak meg évente. Nem is csoda, hiszen az egész világon az idegenforgalom célpontjában állnak a történelmi kertek, parkok, amelyek többnyire kastélyokat vagy apátságokat vesznek körül.

Hazánk is bővelkedik emlékhelyekben. Elég ha az európai ritkaságnak számító nagyeceni hársfasorra vagy a szabakgyősi mammutfenyőkre, mangóliákra, mocsári ciprusokra gondolunk. A kastélyok közül ott a maratonvárosi, a fertői vagy a keszthelyi, hogy csak az ismertebbeket említsem, pedig sorolható lenne még. Megyénkben is vannak ilyen kastélyok, szép és értékes parkokkal övezve.

Ma, amikor minden tényérnyi zöldterületre szükség van, ezek az ősi parkok fontosabbak lettek, mint valaha. Szomorú, hogy ezek az értékes arborétumok, történelmi kertek, parkok ország-szerte a legkülönbözőbb szervek kezelésében vannak, s gondozásuk, ápolásuk legtöbb helyen nem biztosított, itt-ott már az enyészet uralja. Az egyik mezőgazdasági üzem, a másik tanácsi szerv tulajdonában van, de gyakori, hogy oktatási, egészségügyi területhez tartozik. Ezért a fás növényzet kezelése, védelme, léteének biztonsága kü-

Magyarországon 410 helyen található értékes növényállomány, valamivel több, mint 3500 hektár területen. Ebből élőfagyűtemény 1680, díszkert 180, pihenőpark közel 1700 hektár. A 410 arborétum, kastélykert és park közül mindössze százról lehet elmondani, hogy gondozott és kellőképpen ápolott, 144 még elfogadhatóan kezelt, 166 pedig teljesen elhanyagolt. A műemlékvédelmi felügyelőség 86-ot, a természetvédelmi hivatal pedig 48-at műemléknek, illetve természetvédelmi területnek nyilvánított.

Csongrád megyében négy helyen, 47 hektár kastélykert ismert. Még 1703-ban kezdtek építeni a Rákócziak a derekegyházi kastélyt, amit a gróf Károlyi család fejezett be. A kastély körüli kertben 80–100 centiméter átmérőjű hatalmas kocsányos tölgyek hatalmas kocsányos tölgyek 150–200 évre becsülhető.

A nagymágocsi kastélyt gróf Károlyi Imre építtette 1897-ben, barokk stílusban. A kastély közvetlen közelében az épület stílusát követő barokk kert található nyírott, bukszus-sövényekkel és tiszafakkal. A kastélytól távolodva, a csónakázótó másik oldalán, angol tájképi kert látható. Facsoportok, tisztások, fasorok változtatják egymást. Van a parkban 100 centiméter átmérőjű kocsányos tölgy, osterfa és platánfa. Esztétikailag a szarvasi arborétum szépségével vetekszik.

A deszki kastélyt s a körülötte levő parkerdőt Gerliczi báró létesítette 1870–1888. között. A báró a szép szerkezetű kertét növénygyűteménynek szánta. A növényzet között a létesítés korából fennmaradt számos magaskőrös, néhány tölgy, szürkenyár, juhar, hárs és vadgesztenyefa, melyek közül egyesek kerülete eléri a

3 métert is. Országosan ritkaságnak számít az évenként nyírott kocsányostölgy-sövény.

A 70 szobás ópusztaszeri kastélyt öv. Pallavicini Károlyné kezdte építtetni. A kastélyt körülölelő parkban az uralkodó fa a kocsányos tölgy, az osterfa és az akác. A tölgyek becsült kora 80–100 év, átmérőjük 60–80 centi.

A Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium a közelmúltban azért vette számba azokat a jelentős természeti értékeket, hogy a fenntartásukra, gondozásukra a szükséges intézkedéseket megtehesse. Ha a jelenlegi kezelő vagy tulajdonos az arborétum védelme érdekében a tennivalókat költésértétek ellenében sem vállalja, úgy a további kezelésről intézkedni kell. A történelmi kertek rekonstrukciója azonban igen alapos előtanulmányokat és jelentős anyagi ráfordítást igényel. Helyreállításánál — pontosan úgy, mint annak idején az elkészítéskor — szobrászok, művészek, kertész-mérnökök, építészek és történészek együttműködésére van szükség. Ezért a fenntartás terveinek elkészítésére az állami erdőrendezőszégek kaptak megbízást, hogy az Országos Természetvédelmi Hivatallal és az Országos Műemlékvédelmi Felügyelőséggel összhangban készítsék azokat el.

A pusztulás mindig lehangoló látvány, különösen akkor, ha rangos értékeink esnek áldozatul. Szerencsére az utolsó pillanatban felfigyeltek az eddig elhanyagolt történelmi kertjeinkre. Kezdetét vette tehát egy dícséretes munka, de ezeknek az emlékhelyeknek a védelme, megőrzése nemcsak társadalmi érdek, hanem mindnyájunk ügye is.

Rádics Ferenc

Két csepp parfüm

Bár a parfüm szó latin eredetű (per fumum annyit jelent, mint füst útján), nem a rómaiak találmánya és nem is Aphrodité, a szerelem istennője találta fel, mint ahogy a görögök állították. Görögországba keletről került, valószínűleg Kis-Ázsiából, ahol az illatszert eredeti formájában, tömjénfüst, balszam és illatok formájában időtlen idők óta kísérte a vallási és temetési szertartásokat.

A görögök által összeállított „illatkódex” azt tanította, hogy a test minden része más illatszert igényel: a karok és kezek illatszeres a menta, a keblek és a pálmajólaj, a nyaké és a térdé a kakukkfű, a lábaké a na-

rancsolaj, a hajé a majoránna.

A görögöktől a rómaiak is örökölték az illatszerek iránti rajongást.

A középkor szigorú erkölcsi elítélte a „testi gyönyörök illatozó forrásait”, és csak a reneszánsz támasztotta fel újra. A Lajosok Franciaországa azután már képtelen lett volna megenni parfümök nélkül.

Az illatszerek diadalútjának kezdete eléggé dicstelen volt. A egyszerű Versailles, a Napkirály idején csak egyetlen királyi fürdőszobával rendelkezett, a víz, a szappan és a fürdő általános megvetés tárgya volt.

Mint Alexandre Dumas írja erről a korszakról: „Min-

Jár-e ösztönző nyugdíjpótlék a téesztagnak?

K. P. szegedi olvasónk úgy tudja, hogy mezőgazdasági szövetkezeti tagok is kaphatnak ösztönző nyugdíjpótlékot, ha a nyugdíjkorhatár betöltése után tovább dolgoznak. Ezenkívül arra is kíváncsi, hogy a tsz-tagoknak a 60. életévüktől számítják az ösztönző nyugdíjpótlékot vagy idősebb koruktól jogosultak erre?

Az 1975. július 1-től érvényes társadalombiztosítási törvény valóban lehetővé teszi, hogy a mezőgazdasági szövetkezeti tagok is részesüljenek ösztönző nyugdíjpótlékban, ha 1976. január 1. után a nyugdíjjogosultság megszerzését követően legalább egy évig még tovább dolgoznak. Tehát e szerint az ösztönző nyugdíjpótlék annak jár, aki az öregségi nyugdíjjogosultság megszerzése után a nyugdíj igénybevétele nélkül tovább dolgozik.

A törvény kimondja: nyugdíjjogosultnak azt kell tekinteni, akinek legalább tíz évi szolgálati ideje van és a nyugdíjkorhatárt elérte. A mezőgazdasági szövetkezeti tagoknál a korhatár ez évtől évenként egy-egy évvel csökken. Ez évben a férfiaknál 64., nőknél 59., 1977-ben a férfiaknál 63., a nőknél 58., díjpótlék mértéke nem vál-

1978-ban a férfiaknál 62., nőknél 57., 1979-ben a férfiaknál 61., nőknél 56., 1980-ban pedig a férfiaknál 60 év lesz, a nőknél pedig 55 év, vagyis ekkor érik el a munkaviszonyban álló dolgozók a nyugdíj korhatárát.

A társadalombiztosítási törvény rendelkezései szerint ösztönző nyugdíjpótlék annak jár, aki a nyugdíjjogosultság megszerzése után legalább egy évet dolgozik. Változás azonban: eddig teljes éveket kellett szerezni, töredékévre ösztönző nyugdíjpótlék nem járt. Új dolog még: az igénylő egy év-nél hosszabb munkában töltött idő esetén (a teljes 30 napra), a töredékévnél is jogosult az ösztönző nyugdíjpótlékra. Az ösztönző nyugdíjpótlék mértéke nem vál-

tozott. A fizikai munkakörben dolgozók részére továbbra is minden egyes év után a nyugdíj hét százaléka, egyéb munkakörben pedig három százaléka. Továbbra is érvényes, hogy az ösztönző nyugdíjpótlék csak a teljes munkaidőben dolgozónak jár, s kiszámításánál csak a jár, s kiszámításánál csak az időket lehet figyelembe venni, amelyek alatt a szövetkezeti tag ténylegesen munkát végzett. Nem lehet például figyelembe venni a betegségi segélyezés idejét, továbbá 1976. január 1-ét megelőzően mezőgazdasági szövetkezetenél munkaviszonyban vagy tagként munkában töltött időt sem.

Igy, ha olvasónk ez évben az öregségi nyugdíjkorhatárt betöltötte és rendelkezik tízévi szolgálati idővel, majd ezt követően legalább egy évig tovább dolgozik és akkor kéri a nyugdíjának megállapítását — akkor jogosult lesz az ösztönző nyugdíjpótlékra is.

Dr. V. M.

Zöldtség a homokon Új lehetőség az ásothalmi felszabadulás Tsz-ben

Molnár József felvétele

Rózsa József és Brecka Pál téesztagnok üntözik a palántaágyásokat

Az utóbbi években a homoki termelőszövetkezetek termelésének szerkezete jelentősen megváltozott. A hagyományos, kis jövedelmű biztosító növényi kultúrák helyébe a jobb eredményt adó zöldségfélék termesztése került. Természetesen ezt az átváltást nem lehetett áldozat nélkül megvalósítani. Vízárókat építettek, öntözberendezéseket vásároltak, beszerettek korszerű kerté-

szeti gépeket, hogy az agrotechnikai feladatokat megfelelően és időben elvégezhesék.

Az ásothalmi Felszabadulás Termelőszövetkezet 1975-ben két szakszövetkezet és egy termelőszövetkezet egyesüléséből jött létre. Már az első pillanattól kezdve az volt a vezetőség terve, hogy a jelenlegi vetésszerkezetet megváltoztatja és a korábbi programnak megfelelően 1980-ig 400 hektárra emeli a szántóföldi zöldségtermő területét. Indokolta ezt a döntést az, hogy az egyesüléssel a téesz taglétszáma 800-ra duzzadt, s ezeknek az embereknek munkát kell biztosítani, másrészt a meglevő gépek kihasználási foka nem volt megfelelő, harmadrészt pedig saját hűtőtárolójuk is van. A szakemberek felfedezték a lehetőséget és nagy energiával kezdtek a zöldségtermelés meghonosításához Ásothalmon. Csak dicserhető ez az akarat és a kitűzött cél.

A palántanevelőjük még nagyon kezdetleges. A legelőcsőbb technikával készített fóliaalagutak sorakoznak egymás mellett. A palántákat védő fóliatakarót téglákkal rögzítik, mint Mihályteleken, vagy Rőszkén a házikertekben, de az öntözést már nagyzemű módon végzik. Kitakarják az ágyásokat és a behordott csövezetekre felszerelt szórófejekkel öntözik. 16 ezer négyzetméter palántát szeretnének felne-

velni itt. 1976-ban a termelőszövetkezetben a másodvetésekkel együtt több mint 300 hektáron termelnek majd zöldségnövényeket, és 7,7 millió forint árbevételt várnak. A megtermelt árut a Szegedi Konzervgyárnak, a Bajai Hűtőházak és a Csongrád megyei MÉK-nek adják el. Termelni fognak paradicsomot, piramintaprikát, fűszerpaprikát, fejeskaposztát, zöldbabot, dinnyét, bimbóskelt és spárgát is.

A tápanyagtartalomban szegény ásothalmi homokot az ültetések megkezdése előtt fel kell javítani. Ezért a talajra hektáronként alaptrágyának a 200 mázsa istállótrágya és a 9–12 mázsa műtrágya mellett 500 mázsa tőzeget is kiszórtak, évközben pedig lomtrágyázással kívánják majd serkenteni a növények fejlődését. Szerencsés, hogy saját tőzegtányából tudják a talajjavításhoz szükséges lúpföldet biztosítani. A korszerű agrotechnika megkívánja a korszerű gépeket is, ezért a gyomirtási és növényvédelmi munkálatok elvégzésére a közelmúltban vásároltak egy darab Kertifox Góliát permetezőgépet.

A közös gazdaság elhatározása megalapozott, a kitűzött feladatokat tervszerűen végzik. Biztató a munkakedvük, s remélhető, hogy döntések helyességét az idő is igazolni fogja.

E. B.